

Luźnym zagłębiać się w przeszłość, by szukać w niej nie tylko wiedzy o czasach minionych, ale także odczuć i emocji. Dziś możemy się tylko domyślać, jak niezwykłym wydarzeniem dla niewielkiej społeczności karaimeńskiej w Łucku była w czerwcu 1929 r. wizyta Prezydenta RP Ignacego Mościckiego. Naoczni świadkowie już odeszli, relacje prasowe są skąpe. Tamte chwile zostały utrwalone na dwóch zaledwie zdjęciach, które stały się dla Mariusza Pawelca podstawą próby odtworzenia przebiegu tamtego wydarzenia i towarzyszących mu emocji.

Druga podróż w przeszłość, w którą wyruszamy w tym numerze, będzie w odmienne miejsce – do Trok, ale w podobny czas – dwa lata przed wizytą prezydenta uwagę i myśli Karaimów zaprzętało inne, doniosłe wydarzenie: wybory hachana, najwyższego duchowego zwierzchnika. W tym wypadku wydarzenie odbiło się głośniejszym echem, a „Kurjer Wileński” zamieścił obszernie sprawozdanie. Postanowiliśmy oddać głos nieznanemu z nazwiska korespondentowi i przedrukować w całości jego obserwacje z tych doniosłych chwil.

Łada dzień wielu z nas zasiądzie w ławach Letniej Szkoły Języka Karaimeńskiego, by poznawać mowę przodków. Choć w większości nie posługujemy się nią na co dzień, w uszach dźwięczy nam jej melodia, w zakamarkach pamięci tkwią karaimeńskie wyrazy i zwroty. Ugruntować znajomość języka będziemy w Trokach, ale przydałoby się też uporządkować ogólną wiedzę na jego temat. Pomoże nam w tym cykl artykułów Michała Németha. Z pierwszego odcinka dowiemy się, jakie miejsce zajmuje karaimeński wśród języków świata, jak i kiedy podzielili się na dialekty. Poznamy przy tym obecny stan badań nad językiem, który od 130 lat stanowi obiekt zainteresowania turkologów.

W opowieściach rodzinnych pewne imiona, czasem przezwiska często się przewijają. Taką postacią wielokrotnie powracającą przy różnych okazjach był Papa Awa. Jednak oprócz tego, że był naczelnikiem poczty w Trokach i kupił dom o mojego dziadka, niewiele wiedziałam o Adolfie (Abrahamie) Zajączkowskim. Jego sylwetkę i koleje życia nie tylko jego, ale całej licznej rodziny Zajączkowskich szkicuje w barwny i serdeczny sposób Kama Łozina-Kapłanowska. A syn Papy Awy, Aleksander Zajączkowski, znany poeta litewski, w swych wierszach opisuje tęsknotę za domem rodzinnym i utraconym dzieciństwem.

Staramy się pamiętać o siedliskach karaimeńskich, w których niegdyś tętniło karaimeńskie życie, a dziś pozostały tam po Karaimach jedynie nieliczne ślady. Na szczęście są tacy, którzy dbają, by znalazły się one pod należytą opieką. W Haliczu pozostał już tylko jeden Karaim, lecz to niewielkie ukraińskie miasteczko może się poszczycić unikatową placówką – Muzeum Karaimeńskiej Historii i Kultury, które kilka miesięcy temu obchodziło swoje dziesięciolecie. Rezerwat historyczno-architektoniczny „Dawny Halicz” roztacza też opiekę nad cmentarzem, a w planach ma wystawienie pomnika w miejscu, gdzie znajdowała się kienesza. Trzymamy kciuki za dalsze dziesięciolecie ich efektywnej działalności.

Michał Zajączkowski był jedną z tych osób, które swymi opowieściami budują mosty między przeszłością a teraźniejszością. Niestrudzony gawędziarz, przez lata społecznie oprowadzał turystów po kienesie w Trokach, w pięknej kresowej polszczyźnie przekazując im swą bogatą wiedzę o dziejach i tradycjach Karaimów. W rocznicę jego odejścia osobistymi wspomnieniami o nim dzieli się nasz stały wileński korespondent, Romuald Szpakowski.

Mamy nadzieję, że podczas wakacyjnych podróży zechcecie umilić sobie czas lekturą „Awazymyz”, a po powrocie podzielić się z nami wrażeniami i opowieściami o tym, kogo i co napotkaliście na swoich karaimeńskich drogach. Udanych wakacji!■

Spis treści

W mowie przodków

Aleksander Puszkין
Przebudzenie – Ojanmach 3

Z kart przeszłości

Mariusz Pawelec
Historia z fotografii – fotografia historii 4

„Kurjer Wileński” z 1927 r.
Wielki dzień w życiu Karaimów polskich 12

Warto wiedzieć

Michał Németh
O języku karaimeńskim i jego dziejach 8

Znani i nieznanani

Kamila Łozina-Kapłanowska
Dziadek Awa i Zajączkowsky 18

Uroda słowa

Aleksander Witold Zajączkowski
Etiuda z dzieciństwa 21

Modlitwa do Pana Boga
Tienri Jaratuwczu i do Witolda Wielkiego 21

Wydarzenia i ludzie

Mariusz Pawelec
Ochrona karaimeńskiego dziedzictwa w Haliczu 22

Romuald Szpakowski
Wspominając wujka Michała Zajączkowskiego (1922–2014) 24

Tu i tam

Mariusz Pawelec
Wśród czasopism, czyli na łamach u sąsiadów 26

Co słyszać?

Wydarzenia i kalendarium 27